

ЗАПОЧАТКУВАННЯ ТА РОЗВИТОК КАЗНАЧЕЙСЬКОЇ СПРАВИ У ІХ –ХVІІІ СТОЛІТТЯХ

Ретроспективний аналіз становлення та розвитку казначейської справи, на нашу думку, доцільно починати з часів Київської Русі, коли не існувало чіткого розмежування між власністю титулованого володаря та власністю держави. Створення Київської Русі відбулося у 882 році шляхом об'єднання новгородським князем Олегом Новгородського, Смоленського та Київського князівств.

Проводячи аналіз соціально – економічного розвитку Русі в ІХ – XIV ст., треба зазначити, що князь керував фінансами, піклуючись про доходи скарбниці та контролюючи витрати. М.Грушевський, незважаючи на убогість історичних джерел, зумів ще наприкінці ХІХ ст. дати загальну характеристику цій функції князівської влади. Насамперед він зробив цілком обгрунтоване припущення, що в Київській Русі не існувало розмежування між державними доходами й приватними доходами князя: у скарбницю надходили, а потім витрачалися як державні кошти (військова здобич, данина, мита), так і доходи від князівського господарства, «і взагалі вся фінансова система значною мірою мала приватноправний характер».

[1]

Основним джерелом поповнення княжої скарбниці в Київській Русі була данина, що обов'язково сплачувалась населенням найчастіше за все хутром, медом, худобою та грошима. Історія залишила чимало свідощтв непокори платників данини. Як написано в «Повісті

минулих літ» в 945 році, внаслідок спроби одержання князем Ігорем та його дружинниками додаткової данини, спалахнуло велике повстання та князя було вбито. Вдова Ігоря Ольга жорстоко подавила непокірних та провела першу в історії податкову реформу, встановив «устава й уроки», що були обов'язковими для виконання та регламентували норми данини, час та місце її збору.

Прообразом ж сучасного казначейства можна вважати княжу казну часів правління Ярослава Мудрого (987-1054рр.)

За кошти скарбниці утримувалося військо та княжий двір, велося будівництво палаців, міст, укріплень, мостів та доріг.

В подальшому, документи, які знаходились у володінні казенних дворів та регламентували їх діяльність як централізованих фінансових органів, були покладені в основу архівів російських імператорів.

Фінанси часів найбільш могутньої та великої серед князівств, що виникли на українських землях після розпаду Київської Русі Галицько – Волинської держави (1199-1349рр.), суттєво не відрізнялися від фінансів часів Київської Русі. Державна скарбниця поповнювалася за рахунок збору данини, податків, мит з населення, війни і конфіскації володінь неугодних бояр. На теренах Галицько – Волинського князівства ходили руські гривні, чеські гроші і угорські денарії. З літопису відомо, що князі відливали також монети власного виробництва, проте їх ще не знайдено археологами. [2]

В період кінця XV – кінця XVIII, в роки існування Запорізької Січі, державна скарбниця була позбавлена свого статусу сховища лише грошей. Відтепер вона поповнювалася податками з козаків – по 1 крб. 50 коп. з кожного, «добутою шаблею і веслом» військовою здобиччю, митними платежами за перетинання кордонів, десятиною від врожаю, та іншими доходами.

За часів правління гетьмана Пилипа Орлика, у 1710 р., в документі, який мав назву «Пакти і Конституція прав і вольностей Війська Запорізького», вперше у світі був конституційно визначений статус військової, а на той час – державної скарбниці. Всі рішення стосовно військової скарбниці вирішувалися виключно на зборах Старшинсько – козацької ради. Ключовим моментом цієї історичної епохи було виділення окремо скарбу держави та скарбу, який належав верховному правителю – гетьману. Для управління державною скарбницею була створена посада генерального підскарбія, яку могла обіймати лише людина заслужена, шляхетна і добросовісна.

З початком правління Катерини II в Російській Імперії почалась нова ера фінансового управління. Були засновані губернські та пові-

тові казначейства, а в 1780р. – два головних казначейства в Москві та Санкт – Петербурзі.

Література:

1. Губарев В.К. Історія України: Довідник школяра і студента. – Донецьк: ТОВ «ВКФ «БАО», 2009. – с.75.
2. Крип'якевич І. Галицько – волинське князівство. – Київ, 1984. – с.132.
3. Кондратюк С.Я. Становлення і розвиток казначейської системи в Україні / Сергій Якович Кондратюк, В.М.Борисенко // Фінанси України. – 2003. – №7 – с.17-26.
4. Форкун І.В. Основи казначейської справи: навч.посібник / І.В.Форкун, В.М. Шацька, Н.Л. Фролова. – Львів: Новий світ – 2000,2009. – 515 с.
5. Юрій С.І., Стоян В.І., Даневич О.С. Казначейська система: Підручник – Т.:Карт-бланш, 2006.– 818с.

Оченаш І.П.

*магістр кафедри фінансів і банківської справи
Європейського університету*

ОПОДАТКУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Дослідження проблеми оподаткування банківських операцій містить у собі аналіз діючої практики оподаткування банків, а також вивчення впливу податків на їх роботу. У наш час спостерігається недостатня наукова розробленість податкового аспекту регулювання діяльності банків, що зумовило суперечливість думок, оцінок та пропозицій, висловлюваних щодо діючої системи податкових правовідносин держави з банківським сектором.

Банки України, як платники податку на прибуток, ведуть окремий фінансово-податковий облік доходів і витрат.

Серед особливостей механізму оподаткування банківських операцій можна виділити те, що окремі операції звільнюються від оподаткування операцій такі як:

– операції банків з поставки майна, що передане фізичними особами, а також суб'єктами підприємницької діяльності, які не є платниками податку;

– операції банків з продажу або придбання зобов'язань за депозитами;

– операції з залучення і розміщення грошових коштів за угодами позики, депозиту, вкладу, страхуванню і дорученню;